

Víme, že vás reklamy otravují, můžete nezávislou žurnalistiku podpořit i jinak, například prostřednictvím systému [Darujme.cz](https://darujme.cz).

Václav Havel a Václav Klaus v lednu 1992. Foto: Profimedia

Petr Pithart: Proč píšu o Havlových chybách a omylech

Napsal/a [Petr Pithart](#) 30. října 2025

Česká republika není ostrovem blaženosti. Jsme na dostřel od „krvavých zemí“, jak pás území Baltů, Poláků, Bělorusů, Ukrajinců a západních Rusů nazval Timothy Snyder. Je samostatné Slovensko pro nás bezpečným nárazníkem před osudem těchto krvavých zemí? Není spíše tím, co nás mezi ně může vtáhnout? Když může brzy složit „negativní Visegrád“, tvořený Ficem, Orbánem a Nawrockim? Proto je důležité vědět, jak se to všechno stalo. I s příčinám Václava Havla. Jak se mu to rozpadlo pod rukama, píše ve svých vzpomínkách pro HlídacíPes.org Petr Pithart.

ReklamaSMR mobil článek Mobile (207411)

ReklamaWallpaper Desktop (324844)

Bez Václava Havla by devětaosmdesátý byl jiný. Po 17. listopadu 1989 by se jistě něco dělo: režim by možná padl, ale možná taky ne: možná by starou partu vystřídala ve vedení státostrany jen parta mladší. A pokud by padl, bylo by nepochybně mnohem více chaosu a celý proces by byl bez Havla nejspíše pomalejší.

Havlova integrující neformální autorita byla nesporná a nedala se srovnat s autoritou ostatních protagonistů. Havel měl nápady, udával tempo. Měl tah na branku, byl strateg i taktik, byl opatrný, byl ale i tím, kdo dovedl riskovat.

Přesto se dopustil pochybení, která v konečném důsledku vedla k rozpadu Československa. Vše jsem se pokusil zachytit v pětidílném cyklu **Chyby a omyly Václava Havla II. Slovensko a rozpad společného státu**. Nyní čtete poslední, páté pokračování. Zde můžete nalézt čtyři předchozí:

ReklamaSMR mobil články 2 Mobile (207416)

- [Slovensko a rozpad společného státu](#)
- [Jak se Mečiar v motorestu „vyzpovídal“ Havlovi a pak ho proto nenáviděl](#)
- [Nejtrapnější moment „sametu“. Jak Dubček vypoklonkoval Havla z Federálního shromáždění](#)
- [Havlův omyl jménem „vajsprezident“ Kňažko a neúspěšný pokus o záchranu federace](#)

Havlova poslední „slovenská“ chyba

Václav Klaus hned po volbách v červnu 1992 zahájil v Brně sérii osmi letních uzavřených jednání předsednictev obou vítězných stran (tedy žádných ústavních orgánů) a vedl je tak, aby vyzněla pro dohodu o rozdělení státu k 31. prosinci 1992. Srozumitelně bylo několika členy vedení ODS naznačeno, že se tak stalo na přání slovenské strany, tedy Vladimíra Mečiara.

Ten si rozdělení státu, samostatné Slovensko, přál, ale neměl odvalu se k tomu veřejně přiznat. Takže přál i nepřál – byl to truchlivý pohled, jak v tom lítá. Báł se, že na rozvodu bude Slovensko hospodářsky tratit, v čemž se nemýlil. Klaus si ho vodil jako loutku, měl nad ním po všech stránkách převahu. A tak to nakonec vyznělo vskutku tak, že zánik federace si přála slovenská strana.

Petr Pithart odhaluje zákulisí událostí po listopadu 1989 též v nové knize HlídacíPes.org. Získat ji můžete zde: [České průšvihy 1989–2024](#).

Publikace mapuje fatální selhání české polistopadové politické elity.

V té chvíli vstoupil do hry Václav Havel, který si ze situace upřímně zoufal. Navrhl ústavní zákon o referendu o rozdělení státu (že Československo může být rozděleno jen referendem) a uspěl, zákon byl přijat, ale byl jen „k dispozici“.

Ani česká, ani slovenská strana ho nehodlala použít. Vskutku nemusela, jen mohla. Václav Klaus se ptal: a co když to dopadne v každé republice jinak? To pak bude pat, nevyřešitelný problém! Odpovídal jsem mu v duchu, že dramatizuje situaci, že řešením by byly samozřejmě nové parlamentní volby.

Když pak 17. července přijala SNR [zákon o státní suverenitě Slovenska](#), prázdnou, toliko pompézně deklaratorní normu, Václav Havel se po poradě se svými nejbližšími přáteli a poradci rozhodl okamžitě vzdát funkce prezidenta.

Je o tom asi mučivém rozhodování natočen autentický filmový dokument. Havel podal Federálnímu shromáždění demisi, aby prý „nepřekážel slovenskému národu na cestě k samostatnosti“.

Myslel jsem si, a myslím si to i dnes, že to byla chyba, poslední jeho chyba. Myslím si, že Havel situaci vnímal příliš osobně. Jako že to udělali, speciálně Mečiar, o němž si Havel myslel to nejhorší, jemu navzdory. Slovenská politická reprezentace vskutku nezapomněla na všechny předcházející prezidentovy chyby. To se v politice stává, ale nemělo by se to stávat.

Hlasovat tak dlouho, až to vyjde

Podle poměru sil ve Federálním shromáždění nebylo dlouho jasné, že federace musí zaniknout! Zbývalo skoro pět měsíců, za kterých by se přece dalo něco dělat. Někteří také dělali, ale Havel se už úplně vyřadil ze hry.

Nakonec v listopadu 1992 rozhodlo několik málo hlasů (7 slovenských a 4 hlasy české z celkových tří sta padesáti!), a až po dvou neúspěšných hlasováních. A po povážlivých porušeních elementárních právních zásad. Avšak v té době neexistovala instance, která by toto porušení mohla konstatovat, eventuálně zneplatnit, tedy konkrétně Ústavní soud.

O tom, že tu nebyla žádná zjevná většina pro rozdělení státu, svědčí procenta v hlasováních ve Federálním shromáždění o zániku federace. A také to, že bylo nutno použít prostředky, které byly „na hraně“, ba, jak jsem o tom přesvědčen, „za hranou“.

O návrhu ústavního zákona o zániku federace, se v 350členném Federálním shromáždění (tři komory: jedna „komora lidu“ a dvě komory národní) hlasovalo v listopadu 1992 – třikrát! Již zmíněná elementární právní zásada o tom, že nelze o téže věci hlasovat dvakrát (ne bis in idem), byla hrubou politickou silou překonána – hlasovalo se třikrát!

Tak dlouho, až bylo cíle politiky české pravice dosaženo. Nic dnes neobjevuji, i tenkrát se o těch přešlápech vědělo a psalo, ale veřejnost a občanská společnost v Česku i na Slovensku byly překotným vývojem událostí jaksi – zmrazeny. Vznikla sice malá, ale bouřlivá opozice. Většinou se ale jen spíše zíralo.

Na námitky, že jde o zakázané druhé a třetí hlasování, tedy o hlasování nemožné, protože stále o téže věci, se odporovalo tím, že jde přece o různé návrhy. Ve skutečnosti šlo přece pořád o hlasování o jedné věci: o zániku federace; minimální, jen zcela formální změny byly do druhého a třetího návrhu zanášeny účelově, jen a jen proto, aby se návrhy jakoby, zdánlivě – lišily.

O tom se tehdy vedly spory, ale všechny námitky byly demokraticky zamítnuty. Neexistoval tehdy Ústavní soud, který by takový postup musel zapovědět. Byl to tedy nakonec triumf právního formalismu. O zániku federace rozhodla přece dvě předsednictva vládnoucí stran.

Přepřaseání

Ale pořád to ještě nebyl triumf definitivní. Protože jak přimět v červnu zvolené poslance tří federálních komor (Sněmovna lidu a dvě Sněmovny národů), aby se v listopadu při třetím hlasování o zániku Federace de facto vzdali svých mandátů? Po sedmi měsících! Sotva si jich začínali užívat. Mnohým se tuze nechtělo, i když třeba po rozdělení státu byli.

To kvůli nim byl tehdy vymyšlen mezi prvním a třetím hlasováním – Prozatímní Senát. Dokonce byla touto pochybnou institucí narychlo doplněna Ústava! Existence Senátu byla ústavou stvrzena, ale Senát nebyl tehdy ještě reálně ustanoven, protože politické strany se dlouho neuměly dohodnout na klíčové otázce: jak se do Senátu bude volit.

Byla obecná shoda na tom, že by se mělo volit jinak než do Sněmovny, ale tři a půl roku trvalo, než bylo dohodnuto, jak konkrétně jinak (Senát nakonec vznikl až v prosinci 1996).

Byl to vskutku perfidní návrh: o mandát nikdo nepřijde, poslanci a poslankyně tří komor federálního shromáždění se automaticky stanou senátorkami a senátory. Sláva! Ujalo se tehdy říkat tomuto přesunu drsně, jak si zasloužilo – „přeprasení“. Z jednoho kotce do druhého...

Ale ejhle! Senát má jen 81 senátorů a senátorek, a těch, kteří se zánikem federace ocitnou ve vzduchu, je 150? Čerstvě doplněná Ústava nabízela alternativu: kdo se do Senátu vejde a kdo nevejde, rozhodne – los! To byla první varianta. Podle druhé se tam dostane prvních 81 podle toho, kdo kolik dostal hlasů v červnových volbách.

Jak to tedy provést, se jednalo ještě v únoru 1993 a vedla se bouřlivá diskuse v médiích, protože do červnových voleb posílaly politické strany „áčkové“ členy, neboť se mělo zato, že federální zastupitelské sbory budou důležitější než národní, jinými slovy, že stát se nerozpadne, že federace bude pokračovat...

Takže trikem s Prozatímním Senátem se „běčkoví“ stranici stali „áčkovými“; byla to vlastně personální revoluce. Zejména v ODS to pak nějakou dobu vřelo, ale samozřejmě došlo. Vyšachování poslanci museli mít pocit cynické zrad.

„Přeprasení“ se tedy povedlo, ale kompenzace těm, kteří zánikem federace ztratili pod sebou poslaneckou židli na čtyři roky, se nepovedla. A nejel přes to vlak. Kdyby se stavěl památník zániku federace, musel by být sokl pojednán tak, aby bylo zjevné, že bez konstrukce Prozatímního Senátu by to nešlo. Jak by to asi vypadalo?

Václav Havel všemu tomu mohl už jen bezmocně přihlížet.

Havel není viník rozpadu, podílník určitě

Suma sumárum: stát se určitě nerozpadl kvůli Václavu Havlovi. Ale on na tom měl svůj podíl. Nelze spočítat jaký. Bylo zjevné, že Slováci neměli Havla rádi. Což neplatí o Bratislavě a Košicích. Intelektuálové ho měli rádi hodně (Bútora se ženou, Šimečkovci, Szigeti...).

Snad nejvíce si ublížil oním nešikovným „mírovým“ apelem na odstranění povážských zbrojovek (káž bychom je dnes měli!). Havel tehdy Slovákům a jejich zájmům opět ukázal, že jim nerozumí. Ale Slovákům nerozuměli ani Češi, Moravané a Slezané: Co zas chtějí? Vždyť tu „federáciu“ (často to slovo vyslovovali s posměšnou intonací) už přece mají! Nemohli jim rozumět, protože o nich málo věděli. Z paternalistické pozice se o ně málo zajímali.

Stejně tak se ovšem historicky vzato nezajímáme o Poláky. Němci nás přinutili zajímat se o ně. My, bez mořských břehů, znamenajících otevřenost světu, výzvy jej poznávat, spolupracovat s ním, jsme se nechali psychologicky jakoby uzavřít „věncem hor“, a o naše sousedy jsme se nikdy moc nezajímali. Za zemi přátelskou k nám je snad možné počítat Slovensko a Bulharsko.

Platili jsme za tento jakýsi pocit výlučnosti nakonec nejvyšší cenu, jak se ukázalo v roce 1938: podél hranic jsme měli samé nepřátelské sousedy (s nevýznamnou výjimkou Rumunska), kteří poštvávali své početné menšiny uvnitř československého státu proti němu. Požadovali pro ně od větší míru autonomie, až po odtržení jejich krajiny obývaného území.

Václav Havel se se svým chabým poznáním slovenských problémů, slovenských bolísteck, lišil od národa jen v čase: jemu to všechno došlo dřív, ale i tak pozdě. Není tedy viníkem za rozpad státu, jen podílíkem na této vině. Jistě, je-li to vůbec vina. Spíše odpovědnost. Píšu to z pozice těch, kteří chtěli stát zachovat.

Česko na dostřel od „krvavých zemí“

Z České republiky, ze státu s nejpočetnějšími národnostními menšinami v Evropě, se stal etnicky zcela vyčištěný národní stát. V Evropě po Islandu nejčistší! Mnozí to přivítali: konečně sami! Jiní litovali a byli zneklidnění (to už dnes, po ruské agresi na Ukrajině, neplatí: desatina obyvatel jsou cizinci, hlavně Ukrajinci).

Mít silnější, početnější a svými národnostmi bohatší stát uprostřed křehké střední Evropy politici české pravice zkrátka nechťeli, asi ho do svých ekonomizujících kalkulací nepotřebovali. A odpor proti tomu nebyl dost silný. Zkrátka si takový silnější stát zatím nezasluhujeme. Ačkoliv bychom ho tuze potřebovali.

Na všechno tu vždycky bylo a je jaksi pozdě. Aby tu nebylo i napříště toto „vždycky“, vracíme se do minulosti s nadějí, že alespoň někteří ex post pochopí naše notoricky se opakující chyby.

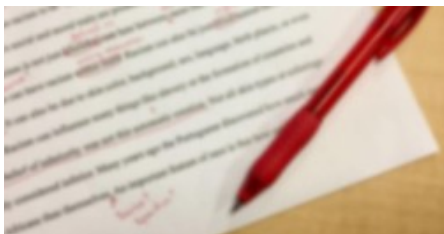
Ty vycházejí z našeho mylného prožitku existence v geopolitickém prostoru: nejsme vyvázání z povinnosti zajímat se o naše sousedy: nejsme ostrovem blaženosti. Nejsme vůbec ostrovem. Jsme dnes jen na dohled a na dostřel od „krvavých zemí“, jak pás území Baltů, Poláků, Bělorusů, Ukrajinců a západních Rusů nazval Timothy Snyder.

Je dnes samostatné Slovensko pro nás bezpečným nárazníkem před osudem těchto krvavých zemí? Není spíše tím, co nás mezi ně může vtáhnout? Když může brzy složit „negativní Visegrád“, tvořený Ficem, Orbánem a Nawrockim?

Proto je důležité vědět, jak se to všechno stalo i s přičiněním Václava Havla. Jak se mu doslova pod rukama začal měnit původní trojčlenný Visegrád na čtyřčlenný. A jak my jsme se pod vedením ODS chtěli a stali ostrovem ještě menším, zato prý blaženějším, protože složeným jen z našich...

Pop-up mobil Mobile (207451)

Reklama Pouze text Desktop (207386)

Jazyková korektura českého textu od 30 Kč / NS

ReklamaSMR mobil pouze text Mobile (207431)

[Zobrazit komentáře](#)

Marketingové překlady

[NK Langa »](#)

Nečekejte, až bude pozdě. Zajistíme čištění a ochranu vaší střechy i fasády

4 komentáře

1. *Jan Turoň* napsal:
[30.10.2025 \(7:47\)](#)

K rozpadu Československa nedošlo v důsledku Havlových pochybení, i když je mu zde právem vytýkáno, že se někdy choval jako slon v porcelánu....Niméně slovenská politická reprezentace si přála samostatné Slovensko (je lepší být reprezentantem státu než provincie – a patrně tu hrála roli